

دستورالعمل رسیدگی به تخلفات پژوهشی

ابلاغ‌شده در تاریخ یازدهم شهریور ۱۳۹۴ از طرف وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور

جمهوری اسلامی ایران

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

مقدمه

با عنایت به تأکید قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و سایر قوانین موضوعه کشور بر لزوم پایبندی به اخلاق حسنه در همه عرصه‌های زندگی و نیز تأکید بر جایگاه بی‌بدیل اخلاق در اسناد بالادستی حوزه علوم، تحقیقات و فناوری به‌ویژه نقشه جامع علمی کشور، سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری در حوزه علم و فناوری و حوزه سلامت با توجه به ماده واحده قانون الحاق دو بند به ماده هفت قانون مقررات انتظامی هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی کشور (مصوبه هشتم بهمن ۱۳۸۷ مجلس شورای اسلامی) که تخلف از ضوابط و مقررات اخلاق در پژوهش‌های علوم پزشکی (اعلامی از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بر اساس کدهای حفاظت آزمودنی انسانی مورد تأیید این وزارتخانه) و نیز سوءاستفاده از مالکیت معنوی یافته‌های پژوهشی نظری و عملی دیگران که قبلاً نتایج آن‌ها منتشر و یا به ثبت رسیده است را از جمله تخلفات انتظامی اعضای هیئت علمی برشمرده است و نیز سایر مقررات مربوطه، این دستورالعمل برای فعالیتهای کمیته‌های ملی و دانشگاهی اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی به‌عنوان نهاد کارشناسی برای رسیدگی به تخلفات پژوهشی در دانشگاه‌ها و مؤسسات تابعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تدوین و ابلاغ می‌شود تا مراجع واجد صلاحیت بتوانند وفق مقررات خود، از نقطه نظرات کارشناسی کمیته‌های فوق استفاده نمایند. مسئولیت اجرای صحیح این دستورالعمل بر عهده رئیس دانشگاه یا مؤسسه مربوطه به‌عنوان رئیس کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاهی خواهد بود و کمیته ملی اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است بر حسن اجرای این دستورالعمل نظارت نماید.

فصل اول: تعاریف و مصادیق

ماده ۱: تعاریف

۱-۱- تخلف پژوهشی عبارت است از هرگونه تخلف از ضوابط، مقررات، راهنماها، دستورالعمل‌ها و کدهای حفاظت از آزمودنی انسانی مورد تأیید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در طراحی، اجرا و انتشار نتایج پژوهش‌های زیست‌پزشکی و سوءاستفاده از مالکیت معنوی یافته‌های پژوهشی نظری و عملی دیگران.

۱-۲- کمیته‌های ذیصلاح برای بررسی تخلفات پژوهشی عبارت‌اند از:

الف) کمیته ملی اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی که از این پس در این دستورالعمل به اختصار کمیته ملی نامیده می‌شود.

ب) کمیته‌های دانشگاهی اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی دانشگاه‌ها و مؤسسات تابعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی که بر اساس آیین‌نامه سطح‌بندی و شرح وظایف کمیته‌های اخلاق در پژوهش تشکیل و از دبیرخانه کمیته ملی اعتبارنامه تأسیس کمیته در سطح دانشگاهی دریافت کرده باشند، از این پس در این دستورالعمل به اختصار کمیته دانشگاهی نامیده می‌شوند.

۱-۳- مراجع ذیصلاح عبارت‌اند از مراجع داخل و خارج دانشگاه‌های علوم پزشکی که تخلفات پژوهشی پس از محرز شدن جهت پیگیری‌های لازم حسب مورد، می‌تواند توسط کمیته اخلاق در پژوهش ذیصلاح موضوع بند ۱-۲ ماده یک، به یک یا بیشتر از آن‌ها ارجاع شود. این مراجع شامل هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اعضای هیئت علمی، هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری کارکنان، کمیته‌های انضباطی دانشجویان، سازمان‌های حرفه‌ای از جمله سازمان نظام پزشکی، نظام پرستاری، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و یا تحقیقاتی و یا سازمان یا نهاد مطبوع متخلف اعم از داخلی یا خارجی، شورای عالی انقلاب فرهنگی، هیئت‌های گزینش استاد و دانشجو، هیئت‌های جذب اعضای هیئت علمی، هیئت‌های ممیزه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی است.

ماده ۲: مصادیق

مصادیق تخلفات پژوهشی از حیث توالی در روند انجام پژوهش به سه دسته کلی تقسیم می‌شوند:

۱-۲- تخلفات پیش از شروع مراحل انجام پژوهش، که عمدتاً در طراحی طرح‌نامه یا پروتکل صورت می‌گیرد و می‌تواند شامل مواردی از جمله موضوعات زیر باشد:

الف) عدم ثبت طرح‌نامه پژوهش‌های زیست‌پزشکی با هر نام و عنوان از جمله طرح، طرح تحقیقاتی، پژوهش، مطالعه، پایان‌نامه و مانند آن‌ها در دانشگاه یا مؤسسه مربوطه

ب) عدم اخذ مجوز کمیته اخلاق در پژوهش

ج) عدم ثبت کارآزمایی‌های بالینی در سامانه ثبت ملی کارآزمایی‌های بالینی ایران

د) عدم اخذ مجوزهای لازم از سازمان غذا و دارو در مورد مطالعات بالینی مرتبط با داروها و سایر فرآورده‌ها

ه) استفاده از ایده‌های پژوهشی سایرین بدون رعایت حقوق مالکیت فکری

و) عدم رعایت مقررات و ضوابط اداری و کدهای اخلاقی در انتخاب حامی مالی یا انعقاد قراردادهای مربوطه

ز) عدم رعایت موازین اخلاق نشر در تهیه طرح‌نامه پژوهش

ح) عدم آشکارسازی حمایت‌کنندگان پژوهش

ط) عدم شفاف‌سازی یا عدم بیان وجود هرگونه تعارض منافع مجریان یا همکاران برای انجام پژوهش

۲-۲- تخلفات حین انجام پژوهش که شامل نقض یا تخلف از مفاد کلیه کدهای اخلاقی عمومی و اختصاصی مصوبه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به‌ویژه کدهای حفاظت از آزمودنی انسانی در پژوهش‌های علوم پزشکی بوده و می‌تواند از جمله شامل موارد زیر باشد:

الف) عدم اخذ رضایت آگاهانه معتبر و مبتنی بر ارائه صحیح اطلاعات پژوهش و عدم اطمینان از درک درست موارد توسط شرکت‌کنندگان در پژوهش

ب) هرگونه پنهان‌کاری مانند عدم گزارش عوارض جانبی و مخاطرات جدی بر شرکت‌کنندگان حین اجرای طرح

ج) هرگونه نقض محرمانگی و افشای داده‌ها و اطلاعات مربوط به شرکت‌کنندگان در مطالعه

د) عدم وفاداری به مندرجات طرح‌نامه و عدم کسب موافقت مجدد کمیته اخلاق در صورت تغییر در طرح‌نامه، مانند تغییر در شاخص‌های ورود و خروج شرکت‌کنندگان از مطالعه، تغییر مجری اصلی یا همکاران یا بروز مصادیقی از تعارض منافع، تغییر در مقدار و نحوه حمایت‌های مالی و تغییر در حامی مالی

۲-۳- تخلفات پس از پایان پژوهش که عمدتاً در جریان انتشار یا تصمیم به عدم انتشار نتایج پژوهش رخ می‌دهد و می‌تواند شامل مواردی از جمله موارد زیر باشد:

الف) جعل داده شامل ساخت، ثبت و انتشار داده یا نتایج یک تحقیق، به صورتی که تمام یا بخشی از داده یا نتایج مذکور اصلاً وجود نداشته باشد.

ب) تحریف داده شامل تغییر یا حذف مؤثر بخشی از داده‌ها، مراحل و روش مطالعه، تجهیزات و مواد مورد استفاده در مطالعه و یافته‌های تحقیق به صورتی که با داده یا یافته‌های واقعی متفاوت باشد.

ج) سرقت ادبی شامل کپی کردن کامل یا بخشی از نوشته، مقاله و یا پروپوزال یک فرد دیگر، بدون استناد و ارجاع مناسب به صاحب و مالک معنوی آن است.

د) جعل نویسنده شامل حذف نام فرد یا افراد حائز شرایط نویسندگی از فهرست اسامی نویسندگان در یک نوشته علمی و اضافه کردن نام فرد یا افراد فاقد اوصاف نویسندگی به‌عنوان نویسنده، انتشار نتایج پژوهش بدون ذکر مشخصات مشارکت‌کنندگان در نوشته و یا مقاله است.

تبصره: مصادیق تخلفات پژوهشی علاوه بر موارد تصریح‌شده در این دستورالعمل، شامل تخطی از سایر دستورالعمل‌های مصوب وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در حوزه اخلاق در پژوهش از جمله: مصوبات کمیته ملی، دستورالعمل تشکیل، سطح‌بندی و شرح وظایف کمیته‌های اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی مصوب ۱۳۹۳، راهنمای عمومی اخلاق در پژوهش‌های علوم پزشکی دارای آزمودنی انسانی در جمهوری اسلامی ایران (کدهای ۳۱ گانه) مصوب ۱۳۹۲، راهنمای اخلاقی کارآزمایی‌های بالینی در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۲، راهنمای اخلاقی پژوهش بر گامت و رویان در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۲، راهنمای اخلاقی پژوهش‌های ژنتیکی پزشکی در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۲، راهنمای اخلاقی پژوهش با سلول‌های بنیادی در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۲، راهنمای اخلاقی پژوهش و گروه‌های آسیب‌پذیر در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۲، راهنمای اختصاصی پژوهش‌های علوم پزشکی مرتبط با ایدز در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹، راهنمای اخلاقی پژوهش بر روی حیوانات مصوب ۱۳۸۴، راهنمای کشوری اخلاق در انتشار آثار پژوهشی علوم پزشکی مصوب ۱۳۸۹ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن‌ها است.

فصل دوم: آیین رسیدگی

ماده ۳: رسیدگی به تخلف پژوهشی با اعلام هر شخص حقیقی و حقوقی امکان‌پذیر است. این اعلام به صورت مکتوب به دبیرخانه کمیته ذیصلاح تقدیم می‌شود.

تبصره ۱: در مواردی که شکایت مربوط به تخلفات پژوهشی مستقیماً به هیئت بدوی رسیدگی به تخلفات انتظامی اعضای هیئت علمی واصل شود، رئیس هیئت بدوی وفق ماده ۱۲ آیین‌نامه قانون مقررات انتظامی اعضای هیئت علمی می‌تواند موضوع را به کمیته اخلاق ارجاع نماید.

تبصره ۲: هرگاه مدعاعلیه در زمان انجام تخلف در عضویت دانشگاهی نبوده، شکایت به اعتبار دانشگاه محل خدمت وی در زمان آن اقامه شکایت تقدیم می‌شود. هرگاه مدعاعلیه در عضویت مؤسسه‌ای نبوده باید به دانشگاه محل خدمت مدعی تقدیم شود. هرگاه مدعی نیز در عضویت مؤسسه نباشد، به دانشگاه محل اقامت مدعاعلیه و هرگاه مدعاعلیه مقیم ایران نباشد به دانشگاه محل اقامت مدعی تقدیم می‌شود. هرگاه هیچ‌یک از فروض فوق جاری نباشد شکایت توسط دبیرخانه کمیته ملی اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی دریافت و به یکی از کمیته‌های دانشگاهی تقدیم می‌شود.

تبصره ۳: در موارد تعدد تخلف، تا پیش از شروع رسیدگی، صلاحیت بر اساس آخرین تخلف تعیین می‌شود.

ماده ۴: گزارش‌دهنده می‌بایست حتی‌المقدور ضمن ارائه توصیف مکتوبی از تخلف، اطلاعات لازم از جمله مشخصات کامل و اطلاعات لازم جهت تماس با خود و مدعاعلیه و شهود یا مطلعان احتمالی و سایر شواهد و مستندات را به گزارش ضمیمه کند.

تبصره: در صورتی که شاکی از اعضای حقیقی کمیته اخلاق دانشگاه محل استقرار کمیته باشد، پرونده برای رسیدگی باید به کمیته ملی ارسال شود.

ماده ۵: دبیرخانه کمیته اخلاق باید برای هر گزارش واصله، یک پرونده برگشمار تشکیل داده و تمام مدارک مربوطه را در آن قرار دهد. این پرونده در رده خلی محرمانه بوده و باید حد اعلاى محرمانگی تا انتهای رسیدگی و پس از آن حفظ شود.

ماده ۶: کمیته اخلاق مکلف است در بدو رسیدگی، حقوق مدعاعلیه و مراحل بررسی را به طور کامل برای وی شرح دهد.

ماده ۷: پس از ثبت شکایت در دبیرخانه کمیته اخلاق، تصمیم‌گیری در جلسه رسمی کمیته اخلاق دانشگاهی انجام می‌شود.

تبصره: مراحل اولیه رسیدگی از جمله اخذ نظر کارشناسی کارشناسان مورد تأیید کمیته که دارای حکم کارشناس مشاور کمیته هستند و دعوت از مدعاعلیه برای طرح موضوع و اخذ پاسخ‌ها و توضیحات مربوطه، می‌تواند قبل از طرح شکایت در کمیته اخلاق، توسط دبیر کمیته انجام پذیرد.

ماده ۸: بر اساس اصول قانونی امنیت و مصونیت شهروندان و منع تجسس، اعضای کمیته و کارشناسان مدعو مطلقاً مجاز به تجسس در زندگی خصوصی مدعاعلیه نیستند. در مرحله بررسی و کارشناسی، تحقیقاتی که منجر به خدشه‌دار شدن مدعاعلیه می‌شود، در غیاب قراین قوی بر وقوع تخلف، نباید انجام شود. آشکارسازی اطلاعات و شواهد و محل و نحوه دسترسی به آنها نیز باید در حداقل ممکن و محدود به افراد دخیل در فرآیند رسیدگی به تخلف و در حد رفع نیاز باشد.

ماده ۹: در راستای رسیدگی بهتر و شفافیت بیشتر، رئیس کمیته می‌تواند فرد یا افرادی را از درون دانشگاه یا سایر مراکز علمی برای شرکت در جلسات کمیته و یا همکاری در امور کارشناسی و تحقیق و اعلام نظر در مورد گزارش‌ها و شکایات واصله دعوت کند. مقررات این سند در مورد مدعوین اخیرالذکر نیز لازم‌الرعایه است.

ماده ۱۰: اسامی اعضای کمیته و کارشناسان مدعو باید به صورت عمومی اطلاع‌رسانی شود. در صورتی که مدعی یا مدعاعلیه با ارائه مدارک کافی هرگونه تعارض منافع را با هریک از اعضای گروه کارشناسی یا کمیته اعلام نماید، موضوع توسط کمیته بررسی و تصمیم‌گیری خواهد شد. کمیته در صورت تأیید تعارض منافع، برای انتخاب جایگزین، اقدام و در صورت عدم تعارض، به رسیدگی خود ادامه خواهد داد. به این موضوع باید در نظریه نهایی اشاره شود.

تبصره ۱: تعارض منافع شامل موارد زیر است:

الف) داشتن مقاله و یا پروژه تحقیقاتی مصوب مشترک با یکی از طرفین دعوا

ب) موارد رد دادرسی بر اساس ماده ۹۱ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های انقلاب و عمومی در امور مدنی شامل:

۱. قرابت نسبی یا سببی تا درجه سوم از هر طبقه

۲. عضو قیم یا مخدوم یکی از طرفین دعوا باشد و یا یکی از طرفین دعوا، مباشر، مسئول و یا متکفل امور عضو و یا همسر وی باشد.

۳. عضو یا همسر و یا فرزندان او وارث یکی از اصحاب دعوا باشد.

۴. عضو سابقاً در همین موضوع دعوا به هر شکل اظهار نظر کرده باشد.

۵. عضو یا همسر و یا فرزندان او با یکی از طرفین دعوا، همسر و یا فرزند او در مراجع قضایی و اداری دعوی مطرح داشته باشد و یا از صدور رأی قطعی کمتر از دو سال گذشته باشد.

۶. عضو و یا همسر و یا فرزند او دارای نفع شخصی در موضوع مطروح باشد.

تبصره ۲: هریک از اعضای کمیته یا کارشناسان باید رئیس کمیته اخلاق را از هرگونه تعارض منافع مطلع سازند. مراتب عدم تعارض منافع باید قبل از شروع بررسی توسط خود اعضا امضا و ثبت شود.

ماده ۱۱: کارشناس یا کارشناسان در هر مورد می‌توانند تمام گزارش و شواهد و مدارک مرتبط را به‌دقت ارزیابی و نتیجه موارد را به کمیته اعلام نمایند و با مدعی و مدعا علیه جداگانه مصاحبه نمایند.

ماده ۱۲: در مرحله بررسی و تحقیق، مدعا علیه باید بتواند از خود دفاع کند، سؤال بپرسد، اطلاعات، شاهد و یا مدرک ارائه دهد و در خصوص اظهارات شهود و گزارش‌های مربوط به مراحل مختلف رسیدگی کسب اطلاع نموده، اظهار نظر و از خود دفاع کند.

تبصره ۱: مدعا علیه می‌تواند تقاضا کند تا افزون بر شرکت در جلسات عادی به دعوت کمیته، برای یک مرتبه در جلسه دیگری که به صورت فوق‌العاده برگزار خواهد شد برای دفاع از خود حضور یابد.

تبصره ۲: در صورت عدم حضور و یا پاسخ توسط مدعا علیه، کمیته گزارشی از موضوع به همراه ادله و مستندات در دسترس تهیه و با صدور نظریه کارشناسی خود وفق ماده ۲۰ به بعد این دستورالعمل، اقدام خواهد کرد.

ماده ۱۳: مدعی و مدعا علیه می‌توانند وکیل قانونی و مشاور اختیار نمایند. در صورت ارائه وکالت‌نامه رسمی، وکیل می‌تواند به جای موکل یا به همراه وی در جلسات بررسی و رسیدگی شرکت و پرونده وی را مطالعه و ابلاغ‌ها را به نشانی خود، درخواست کند. کمیته در صورت نیاز می‌تواند مدعی یا مدعا علیه را نیز در جلسه رسیدگی دعوت نماید.

ماده ۱۴: پرونده رسیدگی به هر شکایت باید علاوه بر اظهار نظر در خصوص ارتکاب تخلف پژوهشی و نوع تخلف، جزئیات اقداماتی که برای بررسی و تحقیق صورت گرفته و مدارک، شواهد و دلایلی که جهت بررسی استفاده یا به آن‌ها استناد شده و مشروح دفاعیات مدعا علیه وکیل وی و اعتراض او به گزارش‌ها و جزئیات تمامی مساعدت‌ها و کمک‌هایی که مدعا علیه از منابع مختلف برای انجام پژوهش دریافت نموده است را، شامل باشد.

فصل سوم: اصول رسیدگی

ماده ۱۵: شخص حقیقی و یا حقوقی نباید به هیچ‌وجه در صدد تلافی نسبت به طرفین، شهود و اعضای کمیته یا کارشناسان برآید. هرگونه تخلف از این اصل باید به مراجع ذیصلاح گزارش شود.

ماده ۱۶: تحقیق و رسیدگی به تخلفات پژوهشی باید منصفانه انجام گیرد و حقوق همه افراد و اعضای درگیر در نظر گرفته شود. هر فرد باید در تمام مراحل رسیدگی انصاف و بی‌طرفی را رعایت نماید.

ماده ۱۷: در تمام مراحل رسیدگی، تحقیق، تنظیم گزارش و تقدیم به کمیته ذیصلاح رسیدگی‌کننده، باید حد اعلاای محرمانگی رعایت شود. در راستای جلوگیری از آشکارسازی اطلاعات، رئیس کمیته باید از همه افراد دخیل در روند بررسی موارد و شکایات، شامل اعضا، کارشناسان، پرسنل اداری و... تعهدنامه اخذ نماید. اصول رازداری باید به طور کامل برای شهود نیز رعایت شود.

تبصره ۱: متن تعهدنامه توسط کمیته ملی تهیه و پس از تأیید دفتر مطالعات حقوقی و تنقیح قوانین وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به کلیه کمیته‌ها ابلاغ خواهد شد.

تبصره ۲: هیچ شخصی به‌جز افرادی که در این دستورالعمل تصریح شده است نباید مدعی یا مدعا علیه را بشناسد و یا از ادعای مربوطه مطلع شود. فقط در فرض تشخیص ضرورت توسط کمیته بررسی‌کننده برای تکمیل مراحل بررسی و تحقیق، حداقل اطلاعات لازم مطابق مفاد این دستورالعمل به شخص ثالث ارائه می‌شود. اطلاع شخص ثالث در ارتباط با مدعی و مدعا علیه و یا مرحله رسیدگی باید با توجه به رعایت حد اعلاای محرمانگی باشد و شخص ثالث نسبت به اصل رازداری توجیه شده باشد. همه اطلاعات، شواهد و مستندات رسیدگی در طبقه خیلی محرمانه قرار دارد و رئیس کمیته باید برای اطمینان از این اصل اقدامات لازم را انجام دهد.

تبصره ۳: نگهداری اسناد محرمانه مربوط به تخلفات پژوهشی بر اساس آیین‌نامه طرز نگهداری اسناد سری و محرمانه دولتی مصوب ۱۳۵۴/۱۰/۲ هیئت‌وزیران خواهد بود.

ماده ۱۸: هرگاه پس از رسیدگی، وقوع تخلف مدعا علیه احراز نشود، وی باید به طور کامل حمایت شود. همه افراد دخیل در روند بررسی موضوع، شامل اعضای کمیته و کارشناسان و سایرین باید به اعلا درجه بکوشند تا حقوق، منصب، شغل و آبروی مدعی و مدعا علیه تهدید نشود. کمیته‌های اخلاق رسیدگی‌کننده مسئول حفظ آبروی افراد در مسیر رسیدگی به تخلف هستند. در فرض عدم احراز تخلف، باید تلاش لازم صورت پذیرد تا خسارت‌های مادی و معنوی مدعا علیه به دلیل رسیدگی به پرونده مزبور جبران شود و اقدامات لازم برای اعاده حیثیت او صورت بگیرد. دانشگاه باید در حد توان خود از تلاش جهت جبران خسارت‌های مادی و معنوی به مدعا علیه فروگذار ننماید.

ماده ۱۹: اگر در هر مرحله از رسیدگی ثابت شود که مدعی صداقت نداشته و قصد آزار مدعا علیه را داشته، کمیته باید موضوع را به مراجع ذی‌صلاح ارجاع دهد. بدیهی است حقوق زیان‌دیده برای مراجعه به مرجع قانونی محفوظ است.

فصل چهارم: صدور نظریه

ماده ۲۰: کمیته پس از وصول شکایت، در جلسه‌ای که نباید دیرتر از دو هفته از تاریخ وصول و ثبت آن باشد، بررسی موضوع را آغاز و نظریه خود را حداکثر ۳ ماه از تاریخ وصول شکایت با ذکر دلایل و به صورت متقن باید صادر نماید. نظریه کمیته‌های اخلاق در پژوهش، بعد از نهایی شدن می‌تواند مبنای صدور احکام انتظامی توسط مراجع ذی‌صلاح قرار گیرد.

ماده ۲۱: هریک از اشخاص ذی‌نفع می‌تواند حداکثر ظرف دو هفته از دریافت نظریه کمیته، درخواست خود را مبنی بر رسیدگی مجدد به صورت مکتوب به دبیرخانه کمیته ملی ارائه نماید. کمیته ملی با رعایت فصل دوم، سوم و چهارم این دستورالعمل نسبت به رسیدگی و صدور نظریه اقدام خواهد نمود.

ماده ۲۲: نظریه کمیته پس از نهایی شدن جهت اتخاذ تصمیم و صدور رأی به مراجع زیر اعلام خواهد شد:

الف) در مورد اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی تابعه، به هیئت بدوی رسیدگی به تخلفات انتظامی اعضای هیئت علمی به استناد بند ۳ ماده ۱۱ آیین‌نامه اجرائی قانون مقررات انتظامی هیئت علمی مصوب ۱۳۶۵/۵/۵

ب) در مورد کارمندان دستگاه‌های اجرایی، به هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری وفق ماده ۱۵ آیین‌نامه اجرائی قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۷۳/۷/۲۷

ج) در مورد دانشجویان، به کمیته‌های انضباطی وفق تبصره ۳ ماده ۱۲ مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی با عنوان «تکمیل آیین‌نامه انضباطی دانشجویان» مصوب ۱۳۷۶/۶/۱۴

تبصره: رسیدگی و اعلام نظریه در کمیته‌های اخلاق ذی‌صلاح رافع مسئولیت مراجع قانونی در تحقیق و بررسی و اصدار حکم جهت اعمال تنبیهات و مجازات‌ها نیست.

ماده ۲۳: در نظریه کمیته می‌بایست پس از ذکر مشخصات دقیق طرفین دعوا و حسب مورد وکلا، خلاصه‌ای از موضوع و موارد مطروحه، احراز تخلف و نوع یا عدم احراز آن تصریح شود. همچنین، کمیته اخلاق در نظر کارشناسی خود درباره نوع، تعداد، تکرار، موقعیت مرتکب، انگیزه ارتکاب تخلف، آثار آن بر آزمودنی و خدشه بر اعتماد عمومی نیز اظهار نظر خواهد کرد.

ماده ۲۴: کمیته در صورت احراز تخلف بر اساس نوع تخلف و دفعات و مراتب، می‌تواند علاوه بر اعلام نظریه خود به مراجع ذی‌صلاح موضوع بند ۱-۳ ماده ۱ این دستورالعمل، نسبت به پیشنهاد نصب ناظر مستقیم بر فعالیت‌های تحقیقاتی بعدی متخلف برای مدت معین به دانشگاه و نیز جهت پیشنهاد خارج کردن مقاله و مقالاتی که از تخلف احرازی حاصل یا به آن منتج شده است از مجله محل انتشار و اعلام مراتب در همان مجله، اقدام نماید.

تبصره: کمیته در صورت احراز تخلف بر اساس نوع تخلف و دفعات و مراتب، می‌تواند جریمه‌هایی مانند توقف ارتقای اعضای هیئت علمی و یا تکرار پایان‌نامه دانشجویان را به مراجع ذی‌صلاح پیشنهاد نماید و حسب مورد، تخلف را به سایر مراجع ذی‌صلاح از جمله مراجع قضایی، انتظامی، حرفه‌ای ارسال و نتیجه را پیگیری کند.

ماده ۲۵: لازم است همه پرونده‌ها و نظریه‌های مربوط به تخلفات پژوهشی در دبیرخانه کمیته ملی ثبت شود و همه کمیته‌های دانشگاهی صادرکننده نظریه موظف به ارسال تصویر کامل پرونده دربردارنده نظریه نهایی به کمیته ملی خواهند بود.

فصل پنجم: سایر مقررات

ماده ۲۶: به تخلفات پژوهشی افرادی که در هنگام تقدیم شکایت از زمره رؤسا، معاونان و اعضای هیئت‌رئیس، اعضای هیئت‌امنای دانشگاه‌ها، اعضای پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی، اعضای کمیته‌های اخلاق دانشگاهی، شاعلان در وزارت بهداشت با سمت معاون مدیرکل و بالاتر باشند، برابر مقررات و تشریفات سند حاضر در کمیته ملی اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی رسیدگی می‌شود.

تبصره ۱: در این موارد شکایت واصله به کمیته دانشگاهی، به همراه نامه عدم صلاحیت با ذکر علت، توسط رئیس کمیته اخلاق دانشگاهی به کمیته ملی اخلاق ارسال می‌شود.

تبصره ۲: زوال سمت مدعا علیه پس از وصول شکایت در دبیرخانه کمیته ملی تغییری در این صلاحیت ایجاد نمی‌کند.

ماده ۲۷: هرگاه مدعا علیه پیش از صدور رأی کمیته یکی از سمت‌های موضوع ماده ۲۶ را رسماً یا به‌عنوان سرپرست عهده‌دار شود، بلافاصله پرونده برای ادامه رسیدگی و صدور رأی به کمیته ملی ارسال می‌شود.

ماده ۲۸: هزینه‌های مربوط به رسیدگی به تخلفات پژوهشی توسط معاونت‌های پژوهشی دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی با رعایت قوانین و مقررات مربوطه تأمین می‌شود.

این دستورالعمل در ۲۸ ماده در تاریخ ..... به تصویب وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی رسید و از تاریخ ..... قابل اجرا است.